

DEDIKACE A PŘEDMLUVY V ČESKOJAZYČNÝCH TISCÍCH DRUHÉ POLOVINY 16. STOLETÍ OČIMA STATISTIKY

JAN PIŠNA

Abstrakt: Příspěvek shrnuje výsledky výzkumu z let 2007 až 2020. Na základě databáze Knihopis-Digital jsme vyexcerovali 1806 bibliografických jednotek a z toho 765 jednotek, které byly opatřeny úvodními paratexty. V textové podobě se podařilo získat 619 bibliografických jednotek (odpovídá 81 % z celkového stavu). Textů dedikací evidujeme celkem 455 u získaných textů a 91 u dosud neprozkoumaných. Předmlouvou bylo opatřeno 350 bibliografických jednotek získaných a 58 dosud neprozkoumaných. Zřetězení paratextů evidujeme u 171 jednotek. Následně jsme stanovili, z jakého sociálního prostředí pocházeli dedikanti a dedikátoři. Procentuálně nejpočetnější část dedikantů nalezneme mezi šlechtou (71 %) – z panského stavu pochází 50 %, nižší stav (reprezentovaný vладыky, zemany a rytíři) odpovídá 21 % dedikací. Městské správě a měšťanům odpovídá celkem 22 %. Dedikace panovníkovi (5 %). Z hlediska dedikátorů jsme se soustředili na jeho profesní roli, kterou vůči textu v době sepsání dedikace zastával. Nejvíce dedikátorů je spojeno s autorstvím primárního textu (54 %), po němž následují překladatel (25 %), tiskař (12 %) a editor (7 %). U předmluv směřovaných čtenáři dominuje editor (31 %) následován autorem primárního textu (26 %), překladatelem (24 %), a nakonec tiskařem (17 %).

Klíčová slova: paratexty, dedikace, předmluva, socio-kulturní stopy, statistika, 1547–1600

Statistický výzkum paratextů, jako jsou dedikace a předmluvy, není v českém knihovědném diskurzu nic nového. Již v roce 1971 publikovala Miriam Bohatcová svou studii *Předmluva v českých předbělohorských tiscích*,¹ v níž shrnula své excerpční poznatky z *Knihopisu českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století* (dále jen *Knihopis*).² V roce 1967 bylo dokončeno vydávání základní řady této retrospektivní bibliografie a byly započaty práce na dodatcích, jejichž poslední devátý svazek vyšel přesně před jedenácti lety.³ Bohatcová se soustředila na přiznané a nepřiznané autorství těchto paratextů v 15 dílnách, které působily na našem území v předbělohorském období. V podstatě experimentální sonda, kterou Bohatcová situovala do vybraných 15 tiskařských dílen, přinesla jen dílčí poznání materiálu 846 tisků vzniklých mezi lety 1501 až 1620. Byl to sice dosti početný segment z předbělohorské produkce, ale cílil spíše na vyčíslení tisků s předmluvami a bez předmluv, nebo na otázku, zdali je předmluva podepsaná či nepodepsaná.

Byť považujeme zmíněnou studii, ale také pozdější Bohatcové práce o předmluvách vydávaných v melantrišsko-veleslavinské tiskárně, za stěžejní, myslíme si, že je nutné materiál uchopit z poněkud jiného úhlu pohledu a v daleko širším záběru ho kvantifikovat. Jistou inspirací nám mohou být práce zahraničních badatelů. Například Andre Horch využil získaná data z výzkumu německojazyčných dedikací k hlubšímu ponoru do vztahů různých

1 BOHATCOVÁ, M. Předmluva v českých předbělohorských tiscích. In: *Knihopis a kniha v českých zemích od husitství do Bílé hory: sborník prací k 500. výročí českého knihtisku*. Praha: Academia, 1970, s. 83–105.

2 HORÁK, Fr., WIŽDÁLKOVÁ, B. a TOBOLKA, Z. V. (eds.). *Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století*. Praha: Komise pro knihopisný soupis českých a slovenských tisků, 1925–1967.

3 TOBOLKA, Z. V. et al. *Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století - dodatky*. Praha: NK ČR, 1994–2010.

societ v Mohuči.⁴ V tomto ohledu se lze také opřít o sociologicky orientovaný výzkum dedikací Karla Schottenlohera.⁵ K filologickému zkoumání polských dedikací 16. a 17. století využila statistických metod také Kinga Tutak.⁶

Cílem tohoto příspěvku je tedy popsat, jaká statistická data českého knihtisku mezi lety 1547 až 1600 máme k dispozici a jaké informace o paratextech nám materiál může poskytnout. Tím, že jsme se vědomě soustředili na druhou polovinu 16. století, se nezbavíme toho, abychom nepřihlédli k době předešlé i následující. Výchozím materiálem je pro nás pochoptitelně databáze Knihopis-Digital,⁷ v níž je zahrnut jak původní Knihopis s jejich Dodatky, tak především veškeré nově objevené tisky či možné revize, vzniklé při dosavadním bádání. Výzkum, jehož dílčí výsledky badatelské veřejnosti nyní předkládáme, probíhal mezi lety 2007 až 2020 ve fondech přibližně tří desítek tuzemských i zahraničních knihoven či dalších paměťových institucí, v nichž se vyskytují bohemikální tisky druhé poloviny 16. století.

Nejprve se soustředíme na celkovou situaci v 16. století a ve vytčeném období. Již ve starší literatuře jsou patrné odhady, že v celém 16. století vzniklo na území Českého království (mimo Slezsko) přibližně 4000 bibliografických jednotek.⁸ Knihopis-Digital k 15. 9. 2020 uvádí celkem 2358 bibliografických jednotek, přičemž aby data byla úplná, databáze Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků (dále jen BCBT)⁹ uvádí 1887 bibliografických jednotek, což činí dohromady 4245 jednotek, jejichž exempláře máme dochované, nebo o jejichž existenci víme z jiných sekundárních zdrojů. Ve vytčeném období mezi lety 1547 až 1600 je situace následující: Knihopis-Digital uvádí 1806 jednotek a BCBT 1785 jednotek. To jsou údaje, s nimiž budeme nadále pracovat. Z následujícího grafu vyplývá, že z celkově dochovaného materiálu jsou jednotky z druhé poloviny 16. století zastoupeny přibližně 60%. Pokud číslo přepočteme jen na produkci zaznamenanou výhradně v databázi Knihopis-Digital, dostaneme se k výsledku, že v druhé polovině 16. století se nalézá 77% dochovaného či jinak známého materiálu.

Nyní se zaměříme na samotné úvodní paratexty a jejich zastoupení v jazykově české produkci 16. století. Pokud jde o opatřování tisků dedikacemi a předmluvami, tak excerptce údajů z databáze Knihopis-Digital nám století dělí na dvě dosti asymetrické části. Interpretace tohoto stavu není jednoduchá a jednoznačná. Střetává se zde několik faktorů. Svou roli hraje jistě dochování produkce našich tiskařů, nelze pominout také častou absenci prvních a posledních složek dochovaných exemplářů. Dalším významným faktorem je jistě postupná akceptace dedikací a předmluv v literárním provozu první poloviny století, neboť za dobu, kdy se dedikace a předmluva udomácnily a ustálily, můžeme považovat přelom dvacátých a třicátých let 16. století. Vraťme se k výsledkům naší excerptce. Pro období mezi lety 1501 až 1546 se jedná o 187 bibliografických jednotek, kdežto pro následující období do roku 1600 se dostáváme k počtu 765 bibliografických jednotek.

4 HORCH, A. *Buchwidmungen der Frühen Neuzeit als Quellen der Stadt-, Sozial- und Druckgeschichte: kritische Analyse der Dedikationen in volkssprachlichen Mainzer Drucken des 16. Jahrhunderts: unter Verwendung statistischer, netzwerkanalytischer und textinterpretatorischer Methoden*. Frankfurt am Main: Peter Lang Edition, 2014.

5 SCHOTTENLOHER, K. *Die Widmungsvorrede im Buch des 16. Jahrhunderts*. Münster Westfalen: Aschendorfsche Verlagsbuchhandlung, 1953.

6 TUTAK, Kinga. *O dedykacjach w drukach polskich XVI i XVII wieku (grafika i interpunkcja)*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2013.

7 Databáze je dostupná na <http://www.knihopis.cz/> [vid. 15. 9. 2021].

8 Blíže k těmto údajům JELÍNKOVÁ, A. Žánry a témata v produkci českých tiskáren 16. století – nové možnosti zkoumání. In: *Knihy a dějiny*, Praha 2018, roč. 25, č. 1–2, s. 23–46. Dostupné také z: <http://dx.doi.org/10.23852/KAD.2018.25.02>

9 Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků do roku 1800 (BCBT) dostupná také na <https://kvo.lib.cas.cz/cizojazycna-bohemika/databaze-bcbt/> [vid. 15. 9. 2021].

Z těchto 765 bibliografických jednotek je však nutno vyčlenit ty, jejichž dedikace a předmluvy máme v textové podobě k dispozici a podařilo se nám je při několikaletém fyzickém výzkumu excerpovaných signatur získat, od těch, o nichž máme zaručené svědectví o jejich existenci z jiných sekundárních pramenů (zmínky v jiných předmluvách, v dochované korespondenci, v bibliografických soupisech prohibít). Do této skupiny patří celkem 146 bibliografických jednotek, které nemohly být z různých důvodů prozkoumány (v době výzkumu byly uzavřené depozitáře, exemplář byl nezvěstný nebo jinak dlouhodobě nedostupný apod.). Znamená to tedy, že za období 2013 až 2020 se podařilo nashromáždit a pročit 619 bibliografických jednotek (což odpovídá 81 % z celkového stavu). Tím, že jsou obě skupiny spojitými nádobami, lze už nyní s mírným optimismem říci, že počty získaných textů se mohou v budoucnu ještě navyšovat, stejně tak i zprávy o nedochovaných titulech, zmíněných v excerpovaných předmluvách a dedikacích.

Nyní je potřeba tato data konfrontovat s celkovým počtem vydání, abychom si mohli udělat lepší představu o tom, jakou množinu tvoří tisky opatřené některým z úvodních paratextů. Stále musíme upozorňovat, že se pohybuje v prostoru nám známých a dochovaných dat. V následujícím grafu představuje červená linka počet dochovaných a známých vydání, jednotlivé modré sloupce zobrazují počet tisků s dedikacemi a předmluvami. Poslední sloupec na ose jednotlivých roků zobrazuje počet všech bibliografických jednotek, u nichž se údaj nedochoval nebo nebyl vytištěn.

Ze všech 765 bibliografických jednotek z našeho výzkumu je poměr zastoupení dedikace, předmluvy či kombinací obou peritextů následující. Zřetězení peritextů, tedy kombinací dedikace a předmluvy (popřípadě více dedikací a více předmluv) evidujeme u 171 bibliografických jednotek, jejichž text máme ve fyzické podobě, a předpokládáme u 3 dosud neprozkoumaných bibliografických jednotek. Textů dedikací evidujeme celkem 455 u získaných textů a 91 u dosud neprozkoumaných. Předmluvou bylo opatřeno 350 bibliografických jednotek získaných a 58 dosud neprozkoumaných. Tyto výsledky však potřebují hned několik vysvětlení. Tím, že pracujeme s bibliografickými jednotkami, vyplývá z toho i možnost opakování identických textů dedikací a předmluv v těchto výsledcích. Poukazuje to především na skutečnost, že je velmi složité vytvořit pravidla pro počítání těchto textů. Týká se to zvláště opětovného vydání. Zvláště u reedic se totiž v několika případech setkáme s redakčními úpravami textu, jeho krácením, či naopak přidáváním textu. Z pohledu textologie se již jedná o zcela jiný a nový text, kdežto z pohledu bibliografického to není vůbec podstatné.

Pro názornost uvedeme několik nejběžnějších případů. Když vydal Jan Straněnský překlad *Zahrádky duchovní* roku 1557 u Günthera v Olomouci, opatřil ji dedikací věnovanou Vilémovi z Rožmberka a předmluvou.¹⁰ Dedikace se otiskla také roku 1576,¹¹ kdy Straněnský přistoupil k úpravě posledního odstavce, který byl dobovým územ vždy vyhrazen k oslovení dedikátora přímo k dedikantovi. Zde totiž Straněnský celý text nahradil zcela novým přípisem. Někdy byly změny ale méně nápadné. Například rozdíl mezi předmluvou, kterou sepsal Montanus ke svému vydání Husovy *Postily* z roku 1563, a předmluvou, která je uvedena v anonymním vydání Husovy *Postily* o rok později, je jen jedna jediná věta.¹² Běžnou praktikou bylo znovuvydávání identických dedikací a předmluv s novou datací. Vcelku

¹⁰ K15732.

¹¹ K15733.

¹² O rozdíl se jedná mezi edicemi K03261 a K03262. Naposledy k tomu PIŠNA, J. Otazníky kolem druhého vydání Husovy *Postily* z roku 1564. In: *Bibliotheca Antiqua 2017: sborník z 26. konference, 29.–30. listopadu 2017, Olomouc*. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci; Praha: Sdružení knihoven ČR, 2017, s. 123–143. Dostupné také z: <http://vmdelta.vkol.cz/data/soubory/hf/bibliotheca-antiqua-2017/BA2017-Pisna.pdf> [vid. 15. 9. 2021].

kuriózní příklad lze nalézt v předmluvě na Žaltář z roku 1581.¹³ Text Melantrichovy předmluvy se nezměněn vydával již od roku 1571, ale v roce 1581 již Melantrich těžko mohl sám předmluvu znovudatovat, jelikož již rok odpočíval na pravdě boží. Další obvyklou praktikou byla změna dedikace na předmluvu. Dělo se to často u překladů, kdy byl text původní dedikace změněn na předmluvu. Těmito příklady jsme jen chtěli demonstrovat, že měřítko originalnosti a původnosti je u těchto textů značně problematické a kvůli své nejednoznačnosti jej nelze brát jako výchozí konstantu ke statistickému výzkumu. V tomto spatřujeme výhody vykazování počtu bibliografických jednotek s dedikací či předmluvou.

S problematikou dedikace úzce souvisí funkce dedikanta.¹⁴ V 16. století se běžně setkáváme se dvěma základními typy dedikantů. Kromě dedikace konkrétní osobě či více osobám (tzv. *sdílená dedikace*) se ve druhé polovině století neřídka setkáváme s *dedikací institucionální*. Institucionální dedikace se vyskytuje v menší míře, řádově lze mluvit pouze o desítkách případů z celkového počtu dedikací, a jejími dedikanty jsou jak úřady, tak především města prostřednictvím představitelů městské samosprávy, jako jsou purkmistr a sbor radních, následně i všem měšťanům.¹⁵ Nejčetněji je takto zastoupena Praha (tedy Staré, Nové a Menší Město pražské) v počtu 18 dedikací, Kutná Hora, Litoměřice, Hradec Králové v počtu 4, Plzeň v počtu 3, České Budějovice, Český Brod, Žatec, Pelhřimov, Tábor v počtu 2, poté následují s 1 dedikací Bohdaneč, Domažlice, Kolín, Kouřim, Litomyšl, Nové Město nad Metují, Roudnice nad Labem, Tábor, Soběslav, Vysoké Mýto, Opava, Písek, Nymburk a Jindřichův Hradec. V případě dedikace pražským měštům, a následně ve dvou případech shodných dedikantů jako Kutná Hora, Nymburk, Čáslav a Hradec Králové, lze mluvit o tzv. *sdílené institucionální dedikaci*, do kteréžto kategorie přináležejí i dedikace vícero členům instituce či institucí (např. Palmova společná dedikace zástupci konsistoře Václavu Dačickému, týnskému faráři Petru Hubkoví Soboteckému, faráři u sv. Jindřicha Jiřímu Hanuší Lanškrounskému a literátům u sv. Štěpána). Tento typ dedikací farníkům, literárním bratrstvům a celé církevní osadě se sice vyskytuje poskrovnu – ve druhé polovině 16. století napočítáme jen tři výskyty – ovšem právě zde jsou prapočátky tohoto fenoménu, který se pak rozšiřuje v 17. století v době pobělohorské v již katolickém duchu.

Podívejme se na problematiku dedikace z pohledu sociálního postavení dedikantů. Procentuálně nejpočetnější část dedikantů nalezneme mezi šlechtici (71 %). Šlechtický stav se v době předbělohorské dělil na nižší stav (vladykové, zemané a rytíři, 21 %) a vyšší stav (páni, 50 %), proto také přistupujeme k tomuto dělení, byť je nutné uvedená čísla brát také jako orientační, jelikož ze všech 546 dedikací známe přibližně u 95 % bibliografických jednotek dedikantovo jméno.

Dělení mezi nobilitovanými měšťany, nižším a vyšším stavem v inkriminovaném období je potřeba vnímat spíše orientačně, neboť některé rody rytířské v průběhu 16. století povýšily do panského stavu (např. Trčkové z Lípy) a někteří měšťané velmi záhy dosáhli nejen erbu a přídomku, ale i postoupili mezi nižší šlechtu (např. původem žatečtí měšťané a pozdější rytíři z Michalovic).

Z panského stavu jsou v dedikacích zastoupeni Rožmberkové, páni z Hradce, Smiřičtí, Slavatové, Vartenberkové, Pernštejnové, Valdštejnové, Berkové z Dubé, páni z Lipé, Kolovratové, Křiženečtí z Ronova, páni z Říčan, páni z Gutštejna, Zajícové z Hazmburka, Šelmberkové,

13 K17558.

14 PIŠNA, J. Dedikace a mecenát v českojazyčné knize druhé poloviny 16. století (1547–1600). In: *Studia bibliographica posoniensia 2020*. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2020, s. 21–34.

15 V letech 1501–1546 evidujeme jen 3 institucionální dedikace měštům (Praha 2, Hradec Králové 1).

Krajířové z Krajku, páni z Plavna, páni z Veitmile, Lobkovicové (Popelové i Hasištejnští), páni z Donína, Žerotínové, Šternberkové, Švamberkové.

Jména členů těchto rytířských rodů se mezi lety 1547 až 1600 objevují v dedikacích: Albínové z Helfenburku, Benýdkové z Veverí, Beteglové z Najnperka, Bohdanecký z Hodkova, Břekovští ze Závořic, Byšický z Byšic, Čabelický z Soutic, Černínové z Chudenic, Dubanští z Dubana, Flavínové z Rotendorfu, Funkové z Olivetu, Griespekové z Griespachu, Gronovští z Gronova, Heltové z Kemétu, Hodějovští z Hodějova, Homutové z Harasova, Kaplířové ze Sulevic, Kobišové z Bytíšky, Kokořovcové z Kokořova, Labounští z Labouně, Linhartové z Najnperka, Lhotečtí ze Zásmuk, Malovcové z Malovic, Markvartové z Hrádku, Myškové ze Žlutic, Mutrplosové z Tedražic, Prusinovští z Víckova, Renšpergarové z Renšpergu, Rousové z Vrážkova, Střelové z Řehnic, Španovští z Lisova, Trčkové z Lípy, Vančurové z Řehnic, Venclíkové z Vrchovišť, Vchynští ze Vchynic, Vostrovcové z Kralovic, Vratislavové z Mitrovic, Vřesovcové z Vřesovic, Walterové z Walteršperku, Zilvarové z Pilníkova, Žedlicové ze Šenfeldu, Želinský ze Sebuzína.

Z výše uvedeného grafu vyplývá ještě jedna důležitá informace. Oproti latinským dedikacím či situaci v zahraničí nacházíme v jazykově české knize jen 23 dedikací určených panovníkovi (Ferdinand I. 5, Maxmilian II. 9, Rudolf II. 9),¹⁶ popřípadě jako součást sdílené dedikace panovníkovi a všem stavům apod. Zcela exkluzivně jsou zastoupeny dedikace k souvěrcům a členům v náboženské obci (2 příklady), božským osobám (Bůh 1, Ježíš 1), faráři (1 Václav Benešovský, farář v Ouhonicích) a tiskaři (1 Janu Güntherovi).

Je však potřeba podívat se také na druhou stranu dedikačních vztahů. Tím, že dosavadní výzkum jevil enormní zájem na dedikacích a předmluvách spojených s tiskaři, jako byli Mikuláš Konáč z Hodiškova, následně pak Jiří Melantrich z Aventina a Daniel Adam z Veleslavína s jejich rodinnými pokračovateli. Nejčastěji autoři peritextů vystupují v roli autora díla, tiskaře, editora, překladatele, přičemž je nutné si u každého díla vždy položit zásadní otázku, jaký původcovský vztah k vydávanému dílu autor předmluvy či dedikace má. Osobnosti jako Jan Straněnský či Daniel Adam z Veleslavína mohou vystupovat v různých rolích. Straněnský byl nejen autor, ale také editor či překladatel, Veleslavín k již zmíněným funkcím přidává ještě pozici tiskaře.

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že dominantní postavení v roli původce dedikace českojazyčných tisků druhé poloviny 16. století měl sám autor (266, což odpovídá 54 %). Do této množiny však záměrně nejsou započítány přeložené autorské dedikace, kterých je jen několik. Dedikace sepsané od překladatele věnovaného díla tvoří z celkového počtu něco málo přes jednu čtvrtinu (126, což odpovídá 26 %). Tiskařských dedikací je oproti předpokladu méně (62, což odpovídá 13 %). Nadějně očekávání zapříčinil dlouhodobý zájem jen o tiskařské paratexty, z nichž se excerpovaly informace o fungování officíny, bibliografické údaje a další zmínky o okolnostech vydání tisku. Druhým faktorem, s nímž souvisí pokles u tiskaři sepsaných předmluv, může být také to, že se neptáme po sociálním původu dedikátora, nýbrž po jeho funkci ve vztahu k vydávanému dílu. Počty editorských dedikací jsou takřka zanedbatelné (33, což činí 7 %). Pouhá 2 % připadají na osoby, které ve vztahu k vydávanému dílu nespĺňují žádnou z výše uvedených kategorií.

Předmluva ke čtenáři se však profiluje především jako editorský text a návod k porozumění textu, na němž se podíleli všichni zúčastnění původci přibližně stejnou měrou. Předmluvy

¹⁶ V tomto ohledu nutno upozornit na skutečnost, že vyjma Ferdinanda I. a Ferdinanda II. Tyrolského si žádný další panovník neosvojil češtinu, dedikátoři se na panovníka obraceli spíše v latině či němčině. K tomu také SVOBODOVÁ, J., PIŠNA, J. České a latinské tištěné dedikace 16. století. In: *Paralelní existence: rukopisy a tisky v českých zemích raného novověku*. Praha: Academia, 2020, s. 179–188.

sepsané editory pochopitelně dominují (67, což je 31 %), za nimi jsou s minimálními rozdíly předmluvy autorské (56, což je 26 %) a překladatelské (51, což je 24 %). Výraznější odstup je až u tiskařských předmluv (37, což je 17 %). Zřetelně se vyrovnávají skupiny autorsko-překladatelská proti editorsko-tiskařské. Obdobně jako Bohatcová do této skupiny tvůrců předmluv nezapočítáváme předmluvu sv. Jeronýma k Novému zákonu, která otvírala většinu jeho vydání vytištěných ve druhé polovině 16. století.

Načrtnutím mapy sociálních rolí se teprve začíná odvíjet badatelská cesta interpretace toho, jaké zázemí měla českojazyčná kniha. V jakém profesním vztahu k vydávané knize jsou nejčastěji dedikátoři a autoři předmluv. Z jakého prostředí pocházejí dedikanti. Dominanci šlechty v pozici dedikantů lze vysvětlit různým způsobem, častokrát se totiž bude jednat o souběh několika faktorů, v němž bude figurovat především reprezentace.

DEDICATIONS AND PREFACES IN CZECH-LANGUAGE PRINTS OF THE SECOND HALF OF THE 16TH CENTURY THROUGH THE EYES OF STATISTICS

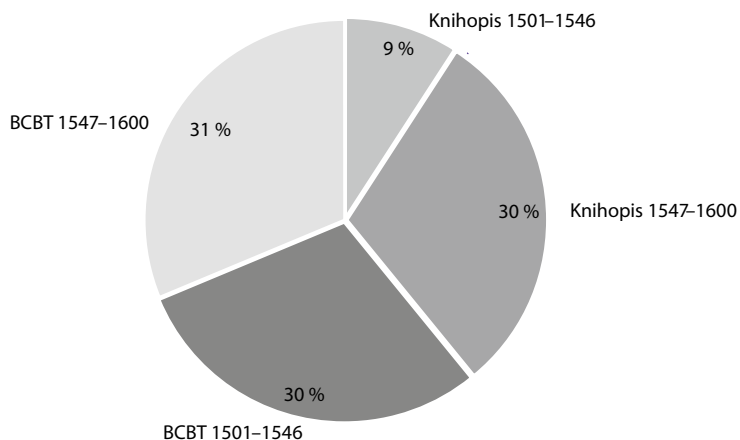
Summary: The paper summarises research results from 2007 to 2020. Based on the *Knihopis* digital database we extracted 1806 bibliographic units, of which 765 contained introductory paratexts. In textual form, 619 bibliographic units were retrieved (corresponding to 81% of the total). Textual dedications are recorded for a total of 455 retrieved texts and 91 for those not yet researched. 350 bibliographic units contain a preface including 58 previously unexamined. Paratext concatenation is recorded for 171 units. Subsequently, we determined the social backgrounds of the dedicators and dedicants. In percentage terms, the largest proportion of dedicants is found among the nobility (71%) – 50% came from the lords, while the lower status (represented squires and knights) corresponds to 21% of dedications. The municipal clerks and townspeople account for 22%. Dedications to the king (5%). In terms of the dedicators, we have focused on the professional role he or she held in relation to the text at the time the dedication was written. Most are associated with authorship of the primary text (54%), followed by translator (25%), printer (12%) and editor (7%). For prefaces directed to readers, the editor (31%) dominates followed by the author of the primary text (26%), the translator (24%) and finally the printer (17%).

Key words: paratexts, dedication, preface, socio-cultural traces, statistics, 1547–1600

Mgr. Jan Pišna (* 1982)

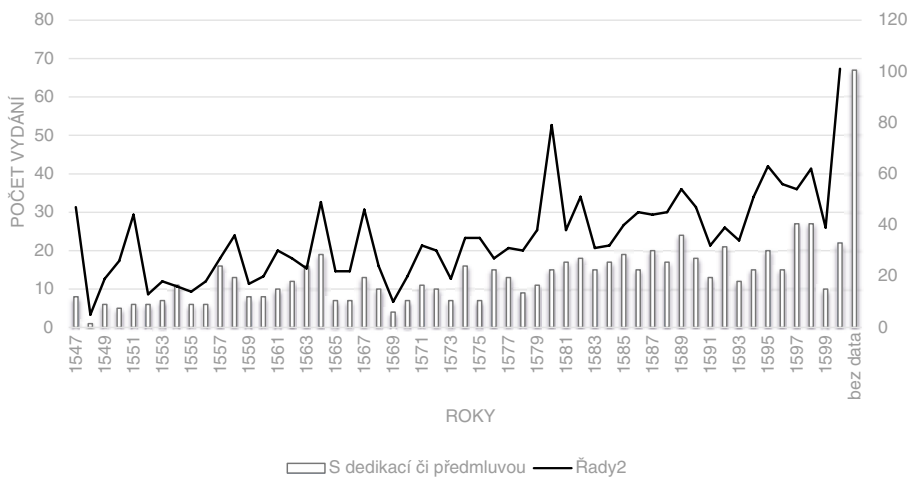
Vystudoval bohemistiku a slovakistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, nyní je doktorandem Ústavu české literatury a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a Ústavu pro českou literaturu AV ČR. V současné době pracuje jako knihovník ve Strahovské knihovně v Praze. Zabývá se starší českou a slovenskou literaturou, latinskou humanistickou literaturou, paratexty, čtením, čtenářstvím a knižní kulturou 16. století, česko-slovenskými kulturními kontakty v době raného novověku a exulantskými edicemi Kralické bible.

Celkové údaje z let 1501–1600

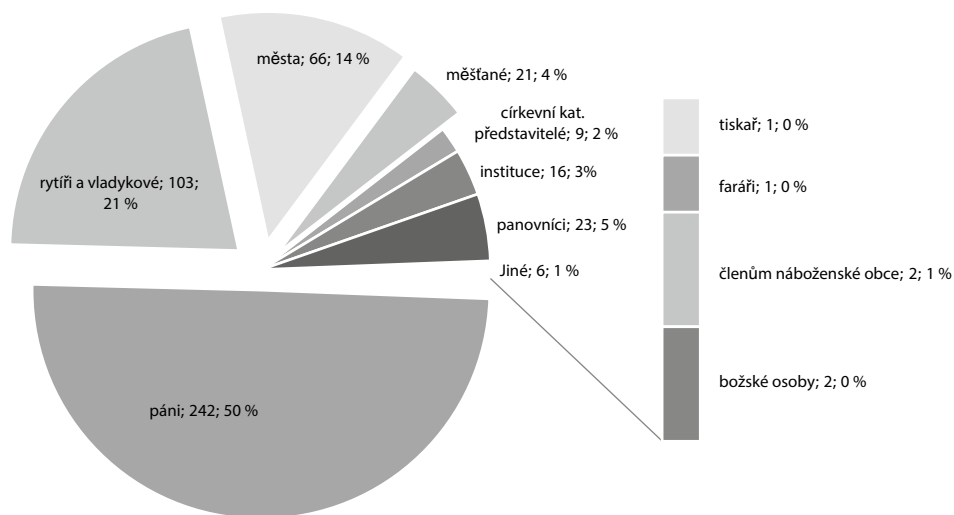
Graf č. 1: Poměr celkové produkce mezi databázemi Knihopis-Digital a BCBT.

Poměr celkové produkce s tisky s dedikací

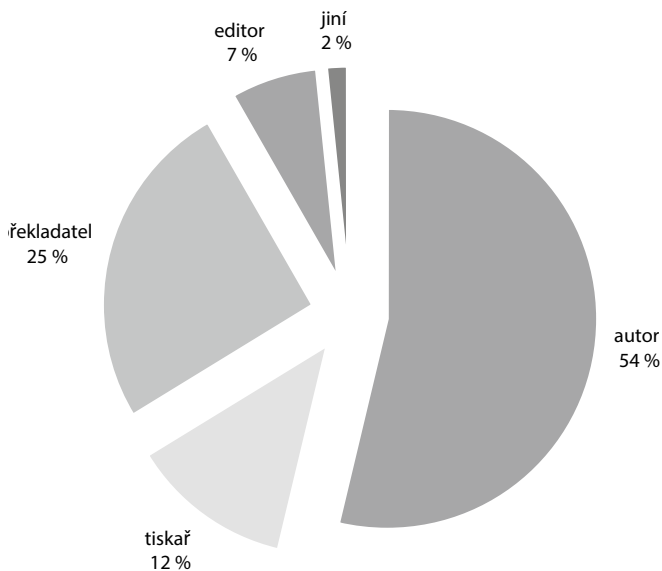
Graf č. 2: Srovnání poměru celkové produkce s tisky s dedikací.

Dedikanti 1547–1600

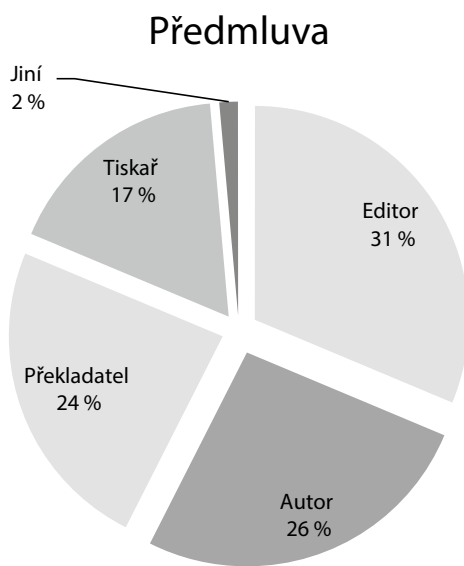

Graf č. 3: Stratifikace dedikantů v letech 1547–1600.

Dedikace

Graf č. 4: Dedikátoři podle vztahu k primárnímu textu.

Graf. 5: Autoři předmluv podle vztahu k primárnímu textu.